Dokumentansvarig befattning: Kostchef
Revidering: vid inaktualitet
Uppföljning: som en del av internkontrollen

Riktlinjer för specialkost och anpassade måltider i förskola, grundskola och gymnasium i Västerviks kommun

Antagna av kommunstyrelsen 2021-11-23, § 369
Dnr: 2021/292

Inledning

I Västerviks kommun läggs stor vikt vid måltidens betydelse för ett gott liv. Mat och måltider berör alla och är en källa till välbefinnande och glädje, som mötesplats och en av grundstenarna till god folkhälsa.

Kommunfullmäktige har beslutat om Måltidspolicy för Västerviks kommun som beskriver kommunens målsättning och förhållningssätt till måltiderna. All berörd personal i kommunens verksamheter som påverkar kvaliteten på måltiderna ska känna till och arbeta efter måltidspolicyn.

Enligt policyn ska måltiderna vara en av höjdpunkterna på dagen. Detta förutsätter att måltiden ska vara: **god, säker, näringsriktig, hållbar, trivsam och integrerad**. Policyn beskriver grunderna i dessa delar.

Syfte

Syftet med dessa riktlinjer är att klargöra vad som gäller för specialkost och anpassad kost i Västerviks kommuns verksamheter inom förskola, grundskola och gymnasieskola.

Grundläggande kring specialkost

Västerviks kommuns utbud av mat och måltider i förskola och skola grundar sig på skollagens krav på näringsrika måltider. I Västerviks kommun tillhandahålls specialkost till barn och elever av medicinska, religiösa och etiska skäl. I nuläget finns inte möjlighet att erbjuda halalkost, koscher-mat eller koster som utgår från till exempel ekologiskt odlad mat eller andra dieter eller koster.

Specialkost ges främst av medicinska skäl och för att säkerställa att individens kost inte förändras mer än nödvändigt. Elever med konstaterat behov av specialkost upplever ofta ett stort utanförskap då de känner sig annorlunda. Därför är det viktigt att dessa elever ska få en så likvärdig kost som normalkosten för att på sikt även undvika näringsbrist. Det är viktigt att vårdnadshavare har regelbunden kontakt med vården och att det görs ordentliga allergiutredningar, om möjligt med genomförande av provokationer, så att inte livsmedel utesluts i onödan.

Lagstiftning specialkost – ansvar

Grunderna för specialkost regleras i olika lagstiftningar som olika funktioner i verksamheterna har ansvar för.

- Diskrimineringslagstiftningen – ansvar rektor
- Skollagstiftningen – ansvar rektor
- Arbetsmiljölagstiftningen – ansvar rektor
- Hälso- och sjukvårdslagstiftningen – ansvar elevhälsan
- Livsmedelslagstiftningen – ansvar måltidsverksamheten

När beviljas anpassad kost och anpassad matsedel?

Det finns två skäl där anpassad kost beviljas från ordinarie matsedel:

- Specialkost av medicinska skäl såsom allergier eller intolerans
- Anpassad/individuell kost utan medicinska skäl såsom till exempel NPF (neuropsykiatriska funktionsnedsättningar), vegetarisk kost eller en kost som utesluter fläsk.

Definitionen för specialkost är kost som är anpassad till ett visst sjukdomstillstånd och som avser medicinskt motiverade avvikelser från standardkoster**.**

Vad är en anpassad kost?

Anpassad kost är en kost där personen inte har någon allergi, men av olika orsaker har svårigheter att äta vissa rätter som serveras i skola/förskola, då det finns behov att individanpassa kosten så att eleven orkar med sin skolgång. Det kan bland annat vara på grund av anpassningar vid neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF). Det är vanligt att barn/elever med exempelvis ADHD eller en diagnos inom autismspektrumet har problem med mat och situationer kring måltider. Detta beviljas efter ett dialogmöte mellan vårdnadshavare, köket och eventuellt representant från skolan för att kunna optimera den individuella kosten så mycket som möjligt. För att undvika att berättigade behov av måltidsanpassningar med tiden utvecklas till mer godtycklig efterfrågan på ”önskekost” är det viktigt att det kontinuerligt förs en dialog mellan föräldrar,

måltidsverksamhet och representant från skolan/pedagog/kontaktperson genom dialogmöten.

Denna individanpassade kost är alltså inte någon önskekost som man kan få för att man inte tycker om maten i skolan. Intyg krävs.

Exempel på anpassade måltider

- Anpassning av religiösa skäl, t.ex. minus fläsk
- Anpassning av etiska skäl, t.ex. vegetariska koster, vegankost
- Konsistensanpassning: ordinarie kost med anpassad konsistens
- Separering: ordinarie kost där komponenterna är uppdelade
- Energiberikning: ordinarie kost berikad med extra fett
- Kost vid selektivt ätande
- Anpassning i måltidsmiljön

Vegankost

Godkända kosttillskott för barn under 3 år saknas i dagsläget. Därför erbjuder vi inte vegankost till barn under 3 år. Däremot erbjuder vi vegankost till barn som är äldre än 3 år. Det är vårdnadshavaren som har ansvaret för att barnet/barnen intar de rekommenderade tillskotten, vilka är: B12, D-vitamin, Riboflavin, järn, zink, kalcium, Selen, Jod, Omega 3 fetter och protein. Vegankost är inte fullvärdig utan dessa tillskott.

Hantering av jordnötter, nötter, mandel, sesam och sojaprotein

- Livsmedel märkta ”kan innehålla spår av” kan användas i normalkosten.
- Livsmedel med denna märkning erbjuds inte till personer som anmält allergi mot ämnet via kostintyg och som även i hemmet utesluter detta.
- Eftersom känsligheten mot ett och samma allergen kan variera från individ till individ kan sjukvården göra individuella bedömningar.

Jordnötter, nötter och mandel ska inte förekomma i skolan/förskolans lokaler då de kan utlösa svåra allergiska reaktioner.

För att säkerställa en miljö fri från jordnötter, nötter, sesamfrö och mandel ska medhavda matlådor och liknande vara förbjudna i förskola/skolrestaurang (grundskolan).
Rektor har ansvaret för rutiner gällande övriga lokaler i förskolan/skolan.

Hur gör jag för att få specialkost?

De barn och elever som behöver allergikost eller särskild kost av medicinska skäl behöver anmäla detta via kommunens e-tjänst före terminsstart. För att vi säkert ska veta att vi lagar rätt mat vill vi ha in ett läkarintyg eller ett utdrag ut journal där allergin tydligt framgår.

För att få specialkost och anpassade måltider måste man ansöka om det i förväg.
Vid förändring behövs ny specialkostblankett samt nytt läkarintyg för att säkerställa förändringen. För de elever som har önskemål om kost på grund av religiösa eller etiska

skäl erbjuder vi alternativ som till exempel vegetariskt (innehåller mjölk, ost och ägg) och fisk.

Ansökan och intyg

- Vid läsårets start ska alla barn, elever och pedagogisk personal i förskola/skola som har behov av specialkost/individanpassad kost på skola/förskola lämna in en ny ansökan. Även de som tidigare haft specialkost eller anpassad kost i en annan skola/förskola.
- Byter eleven/pedagogen en skola/förskola inom kommunen under terminen skickas informationen vidare av köket.
- Byter eleven/pedagogen under terminen från en friskola behövs en ny ansökan. Elever/pedagoger som går kvar på samma skola/förskola sedan förra läsåret behöver inte lämna in en ny ansökan under förutsättning att ingen förändring av specialkosten skett.
- Vid varje stadiebyte ska en ny ansökan om specialkost eller anpassad/individuell kost lämnas in. Man har möjlighet att testa två veckor i väntan på tid hos läkare för intyg.

Intyg delas upp i två kategorier: läkarintyg/journalutdrag respektive kostintyg, det vill säga intyg utställda till måltidsverksamheten i syfte att säkerställa korrekt hantering och förmåga att erbjuda specialkost och anpassade måltider.

- Kostintyg ska förnyas regelbundet, se punkter ovan när det ska göras.
- För att få specialkost eller anpassade måltider ska barnet/eleven även i hemmet äta enligt inlämnat kostintyg. Vårdnadshavare intygar att så är fallet.
- Specialkost och anpassade måltider lagas endast på upphandlade livsmedel.
- Måltidsverksamheten delger rektor, elevhälsa och berörda pedagoger kostintyget för kännedom.
- All personal som tillagar, serverar eller på annat sätt hanterar specialkost och/eller anpassade måltider får kontinuerlig utbildning på området.

Vad händer om måltiden inte hämtas ut?

När barnet/eleven/pedagogen inte längre behöver specialkost eller anpassad kost ska köket informeras. Hämtas inte den beställda maten ut under två kalenderveckor kommer den beviljande ansökan att avslutas av köket. Finns det fortfarande ett behov får personen/individen fylla i en ny ansökan.

Integritet och GDPR

Känsliga personuppgifter, dit läkarintyg, journalutdrag och kostintyg räknas, ska förvaras och hanteras i enlighet med offentlighets- och sekretesslag (2009:400) samt dataskyddsförordningen (GDPR). För att underlätta GDPR-hanteringen ska vårdnadshavare/myndig elev i samband med inlämning av kostintyg godkänna att uppgifterna hanteras i måltidsverksamheten.